A COMPARATIVE STUDY OF GIRLS EDUCATION AT SINGLE & CO-EDUCATIONAL INSTITUTION AT THE HIGHER SECONDARY SCHOOL SPECIAL REFERENCE AGOMANI AREA

PROJECT WORK SUBMITTED
To
The Department of Education, Chilarai College, Golakganj

YEAR - 2023

Submitted by :

RAJIKUL ISLAM
B.A. 6th SEMESTER
ROLL NO. : UA-201-164-0111
REGD. NO. : 20033770 OF 2020-2023
DEPARTMENT OF EDUCATION
CHILARAI COLLEGE, GOLAKGANJ

TARANI KANTA BISWAS, HOD
Department of Education, Chilarai College, Golakganj

CHILARAI COLLEGE, GOLAKGANJ
D .HUBRI (ASSAM)

TOPIC

A Comparative Study Of Girls Education At single and Co-Educational Institution At The Higher Secondary Level With Special Reference To Agomani area

To,

The Department of Education,

Chilarai College,Golakganj

31/05/23

Guide by:-

URBASHI REKHA ROY

Department of Education,

Chilarai College,Golakganj

SIGNATURE: 25/05/23

DATE: 25/05/23

Submitted by :-

RAJIKUL ISLAM

ROLL NO:-UA-201-164-0111

REGISTRATION NO:20033770

CERTIFICATE

This is Certified that Rajikul Islam a Student of Education Department Chilarai College, Golakganj has Successfully Completed the project on a Study On "A Comparative Study of Girls Education At Single And Co-educational Institution At the Higher Secondary Level with Special Reference To Agomani Area

It is further Certified dissertation

Purley the personal Work of Rajikul Islam.

I wish every success

Rajikul Islam

Date:- 25/05/23

25/05/23

Supervisor

Teacher in –Charge

Department of Education

Chilarai College,Golakganj

ACKNOWLEDGEMENT

I Express my deep Sense of gratitude to my esteemed supervisor Tarani Kanta Biswas Asst. Professor of dept of education for her constant guidance indoctrination ,inspiration and special inclination ,for this study, I am highly indebted for her pains taking efforts in showing me the right path , giving me valuable suggestions and continuous encouragement at each and every Sphere of this study .

Rajikul Islam

DECLARATION

I am Rajikul Islam , hereby declare that this project work intitled , " A comparative study of Girls Education at single and Co-Educational Institution At The Secondary Level With Special Reference To Agomani area" submitted by me under the supervision of maam Urbashi Rekha Roy,Assistant professor, Department of education ,Chilarai college is my orginal work is done for the requirement of the B.A Degree at Chilarai College .

Date: 25/05/23

Place: Department of Educaton

Chilarai College, Golakganj

Rajikul Islam

Class: B.A 6thsemester

Roll No:UA-201164-0111

Registration:20033770

CONTENTS

	PAGE NO
Capter-I : INTRODUCTION	1-5
1.1: Need and Importance	6-10
1.2:Description of the study area	10-12
1.3:Objective of the study	12-14
1.4:The Hypothesis	14-15
1.5:Delimittion of study	15-19
Chapter-II	
Review Related Literature	
2.1:Meaning of review	19-20
2.2:Imporatnce of review of realeted literature	21-23
2.3:Objective of review of related literature	23-25
2.4:Review of related literature	25-27
Chapter-III	
3.1:Methodology	28-29
3.2:Tools used for gathering data	29-34
3.3: Sources of data	34-37
Chapter-IV	
ANALYSIS AND INTERPRETATION OF DATA	
4.1: Interpretation of data collected from school	37-47
4.2:Interpretation of data Collected from Head of the Institution	48-50
4.3:interpretation of data Collected from the family	51-52
Chapter-V	
5.1:Major finding of the study	53-56
5.2:Suggestion	56-60
5.3:Conclusion	60-62
BIBLIOGRAPHY	63
QUESTIONNAIRE	
INTERVIEW SCHEDULE	

CHAPTER I

" A comparative study of Girls Education at Single and co-educational institution at the Higher Secondary school Special Reference to Agomani Area

" মাধ্যমিক পৰ্যায়ত স্বকীয়া বা একক আৰু সহ-শিক্ষানুষ্ঠানৰ ছোৱালী শিক্ষাৰ তুলনামূলকভাৱে আগমনী অঞ্চলৰ উল্লেখ কৰা। "

1. আৰম্ভণি (Introduction) :- মাতৃগৰ্ভৰ পৰা জন্ম লাভ কৰিয়েই শিশুৱে সকলো কাম একেলগে কৰিব নোৱাৰে। ক্ৰমবিকাশৰ দ্বাৰা সংসাৰৰ প্ৰচলিত বিভিন্ন জ্ঞান অভিজ্ঞতা সমূহ পৰিয়ালৰ বিভিন্ন লোকৰ সহায়ত আয়ত্ত কৰিবলৈ চেষ্টা চলায়। গতিকে জন্মৰ পিছৰ পৰাই শিক্ষা গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়া আৰম্ভ হয়। এক সুখী আৰু সফল জীৱন-যাপন স্থাপন কৰিবলৈ মানুহক বিভিন্ন জ্ঞানৰ প্ৰয়োজন হয়।

এই আত্মীয়বোধ জ্ঞান মানুহে বিভিন্ন ব্যক্তি আৰু অনুষ্ঠানৰ মাধ্যমেদি সমাজত থাকি লাভ কৰিব পাৰি। সমাজত সভ্যতা আৰু সাংস্কৃতিক সংৰক্ষণ আৰু এসময়বিকাশৰ বাবে মানুহে নিৰবচ্ছিন্নভাৱে শিক্ষাৰ আদান-প্ৰদান, এটা পুৰুষৰ পৰা চলি আন এটা পুৰুষলৈ চলি আহিছে।

শিক্ষাই হৈছে একমাত্ৰ স্তৰ যত এটা শিশুৱে তাৰ জীৱনত কিছু গুৰুত্বপূৰ্ণ বছৰ অতিবাহিত কৰে। যেহেতু মনোবিজ্ঞানে বিশেষজ্ঞৰ মতে, শিক্ষাই ছাত্ৰ-ছাত্ৰী, ব্যক্তিগত সামাজিক, আবেগিক তথা মানসিক বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰভাৱ পেলায়। শিক্ষা অৰ্জনৰ এই সময়ছোৱাত শিশুৰ সম্পূৰ্ণ বিকাশ আৰু সামাজীকৰণ ক্ষেত্ৰত এটি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। শিক্ষাই শিশু এটিক কেৱল জ্ঞানেই

প্ৰদান কৰে তেনে নহয়, বৰং ইয়াৰ জৰিয়তে শিশু- এটিয়ে ভৱিষ্যত জীৱনৰ বাবে প্ৰস্তুতি লব পাৰে। শিশু এটিৰ সুস্থ সামাজিক বিকাশ নিৰ্ভৰ কৰে সুস্থ পাৰিবাৰিক তথা বিদ্যালয়ৰ পৰিৱেশৰ ওপৰত।

শিশু এটিক যেতিয়া বিদ্যালয়ত নামভৰ্তি কৰিবলগীয়া হয়, তেতিয়া পিতৃ-মাতৃয়ে নানা ধৰণৰ সমস্যাৰ সন্মুখীন হয়। বিশেষকৈ কন্যা সন্তান ক্ষেত্ৰত অভিভাৱক বিদ্যালয়ত বাচনি কৰাত অসুবিধা সন্মুখীন হবলগীয়া হয়। আমাৰ দেশত দুই ধৰণৰ শিক্ষা ব্যৱস্থা প্ৰচলিত। অৰ্থাৎ সহশিক্ষা অনুষ্ঠান যত ল'ৰা আৰু ছোৱালীক একেলগে শিক্ষা দিয়া হয় আৰু সুকীয়া ব্যৱস্থা যত ল'ৰাৰ বাবে সুকীয়া বিদ্যালয় আৰু ছোৱালীৰ বাবে বেলেগ বিদ্যালয়ৰ দ্বাৰা শিক্ষা প্ৰদান কৰা হয়।

সহ-শিক্ষা আৰু সুকীয়া শিক্ষা মাজত এক ব্যাপক বিতৰ্ক অতীতৰে পৰা চলি আহিছে।

মাধ্যমিক পৰ্য্যায়ত ছোৱালীৰ বাবে এখন সুকীয়া শিক্ষা ব্যৱস্থা আৰু আৰু সহশিক্ষা ব্যৱস্থাকলৈ বৰ্তমান সমাজত এক বিতৰ্কমূলক সৃষ্টি হোৱা দেখা যায়। ইয়াৰ একমাত্ৰ কাৰণ হৈছে মাধ্যমিক পৰ্য্যায়ত ল'ৰা ছোৱালী সকলে "Adolescence period" অৰ্থাৎ কৈশোৰ কাল প্ৰাপ্ত হয়। এই সময়ছোৱাত মানসিক পৰিৱৰ্তন বাবে পিতৃ মাতৃয়ে ছোৱালীক শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত সহ-শিক্ষাৰ শিক্ষানুষ্ঠানত পঢ়ুৱাবলৈ নিবিচাৰে।

সেয়েহে মানুহৰ মনত গঢ় লোৱা অন্ধবিশ্বাস আৰু কাৰি বিজ্ঞানসন্মত পদ্ধতিৰে ছোৱালীৰ

সহ-শিক্ষাৰ প্ৰতি ইতিবাচক মনোভাৱ গঢ় দি তুলিব লাগিব।

"According to Mudaliar commission co-education means the Education of boys and girls on a footing of equality in the Same Institution"

ওপৰৰ উল্লেখিত এই সংজ্ঞাৰ পৰা বুজিব পাৰো যে, সহ-শিক্ষা হৈছে এনে এক অনুষ্ঠান যʼত শিক্ষা প্ৰক্ৰিয়া যʼত লʼৰা ছোৱালীক একেলগে শিক্ষা প্ৰদান কৰা হয়। যাতে ছোৱালীয়ে লʼৰাৰ সমানে খোজত খোজ মিলাই একেলগে আগবাঢ়ি যাব পাৰে।

(ii) (1.01) Need and importance of Study (অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু গুৰুত্ব) :- মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ শিক্ষাক দ্বিতীয় পৰ্যায়ৰ শিক্ষা বুলি কোৱা হয়। এই পৰ্যায়ৰ শিক্ষাত শাৰীৰিক, মানসিক, নৈতিক, আবেগিক, সামাজিক আদি বিষয়ক পাঠ্যক্ৰম অন্তৰ্ভুক্ত কৰা হয়। মাধ্যমিক শিক্ষাই শিক্ষাৰ্থীক উচ্চ শিক্ষাৰ প্ৰতি আগ্ৰহী কৰি তোলে, মাধ্যমিক পৰ্যায়ত প্ৰচলিত সহশিক্ষা আৰু সুকীয়া শিক্ষাই শিক্ষাৰ অগ্ৰগতি বিশেষ গুৰুত্ব লাভ কৰিছে। সেই দিশৰ পৰা বিবেচনা কৰিলে দেখা যায় যে পাৰ্থক্য থকা দুয়োটা বিষয়টো গুৰুত্বপূৰ্ণ। উল্লেখযোগ্য যে ব্যক্তিৰ অৰ্থনৈতিক জীৱনৰ আকাংক্ষা গণতান্ত্ৰিক আদৰ্শ তথা সাংস্কৃতিক জীৱনৰ প্ৰয়োজনসমূহ মাধ্যমিক শিক্ষাই

পূৰণ কৰে। মাধ্যমিক শিক্ষাৰ সফলতা শ্ৰেণীৰ মানুহৰ আশা-ভৰসা কেন্দ্ৰস্থল হিচাপে বিবেচনা কৰিব পাৰি। সেয়েহে গৱেষক এই অধ্যয়নৰ কাৰ্যটো গুৰুত্বপূৰ্ণ।

আগমনীৰ সাংস্কৃতিক সামাজিক প্ৰগতিৰ পুৰণিকালৰ পৰাই অবিহণা যোগাই আছে। এই ক্ষেত্ৰত বেছি সংখ্যক লোক সংৰক্ষণশীল আৰু সিহঁতৰ জীৱনৰ মানদণ্ড নিম্নমানৰ হোৱা দেখা যায়। যাৰ বাবে অশিক্ষিতৰ হাৰ বেছি দেখা যায়, গতিকে এই অঞ্চলৰ মানুহে সহ-শিক্ষা আৰু সুকীয়া শিক্ষাৰ মাজত পাৰ্থক্য নকৰি ছোৱালী শিক্ষা আগবঢ়াই নিয়াত মনোনিবেশ কৰিব লাগে। এই ক্ষেত্ৰত অধ্যয়নৰ কাৰ্যটোৱে এক গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা লাভ কৰিছে।

সহশিক্ষা ছাত্র-ছাত্রীর সামাজিকীকরণের জন্য অতি প্রয়োজনীয়। মাধ্যমিক পর্যায় হল শিক্ষার্থীর বিকাশমূল কার্য। ইহা শিক্ষার্থীর ভবিষ্যত জীবন গড়ে তোলে আর সেগতে সুনাগরিকত্ব শিক্ষা প্রদান করি বিশেষ ভূমিকা পালন করে। কিন্তু স্বকীয়া শিক্ষাই কেবল একটা শ্রেণীর ছাত্র-ছাত্রীর শৈক্ষিক প্রয়োজন পূরণ করে। যার ফলে সিহতের সামাজিক যোগ্যতা বিকাশত বাধা প্রাপ্ত হয়। গবেষণার বিষয়টি অধ্যয়ন করিলে দেখা যায় যে স্বকীয়া শিক্ষাতকৈ সহ-শিক্ষা ছোয়ালীর বাবে আৱশ্যকীয়।

মাধ্যমিক পর্যায়ত

ছোয়ালীর বাবে স্বকীয়াকৈ শিক্ষা প্রদান করা অনুষ্ঠানত প্রতি নিহ-যাছে

ছোৱালীৰ নিৰাপত্তাৰ বাবে সমৰ্থন
কৰে। সহ-শিক্ষাতো ছোৱালীৰ
নিৰাপত্তা বাবে সমৰ্থন কৰে।
সহ-শিক্ষাত ছোৱালীৰ নিৰাপত্তা
সম্পৰ্কে বহুত বিপৰীত ধাৰণা প্ৰদান
কৰিছে। বৰ্তমান ২১ শতিকাত বসবাস
কৰা প্ৰতিজন ব্যক্তিয়ে সহ-শিক্ষা আৰু
ছোৱালীৰ বাবে যথা সুবিধা শিক্ষা
বাবে দ্বিমত প্ৰদান কৰা কথাটো
মানৱ জাতিৰ বাবে এক কলংকিত
দিশ বুলিব পাৰি। কাৰণ শিক্ষাৰ
প্ৰগতিৰ বাবে অনুষ্ঠান সহ-শিক্ষা
ব্যৱস্থা আৰু সুবিধা শিক্ষা ব্যৱস্থাৰে
পৰিচালিত ছোৱালী হওক বিষয়
নহয়; বৰঞ্চ শিক্ষা যে এক
জন্মগত অধিকাৰ সেই হিচাপে
প্ৰতিজন ব্যক্তিক শিক্ষাৰ অধিকাৰ
প্ৰদান কৰাটো এক গুৰুত্বপূৰ্ণ দি

সেই সম্পৰ্কে ধাৰণা প্ৰদান কৰিবলৈ উক্ত অধ্যয়ন কাৰ্যটি গুৰুত্বপূৰ্ণ ভূমিকা আৰু তাৎপৰ্য বহন কৰিছে।

(iii) (1.02) Description of the study area :(অধ্যয়ন ক্ষেত্ৰৰ বিৱৰণ এলেকা):-

আগমনি হ'ল অসমৰ ধুবুৰী জিলাৰ এটি অঞ্চল হয়। আগমনি গঙ্গাধাৰ নদীৰ পাৰত অৱস্থিত। ই 26.25° অক্ষাংশ আৰু 89.77 দ্ৰাঘিমাংশত অৱস্থিত। আগমনি Blockত মুঠ ৪২ টা গাওঁ মিলি আগমনি চহৰখন গঢ়ি উঠিছে। আগমনি এলেকাখন 214 বৰ্গ কিলোমিটাৰত আগমনি ধুবুৰীৰ পৰা উত্তৰ-পশ্চিমে ৩০ কি: মি: দূৰত্বত অৱস্থিত, পশ্চিমবংগ সীমান্তৰ দাখিল ২২ কিলোমিটাৰ আৰু বাংলাদেশ সীমান্তত উত্তৰ পূৰ্বে ৪ কি: মি: আৰু ২৭ নং ৰাষ্ট্ৰীয় ঘাই পথ উত্তৰ পৰা

দক্ষিণৰ আগমনিৰ সংবাদ পাত
হৈ গৈছে। চেহৰ দোকানত
কাম কৰা; প্ৰতিষ্ঠা কৰা আদি
নিয়োগ কৰাত প্ৰৱণতা পৰিলক্ষিত
হোৱা। এই অঞ্চলৰ বেছিভাগ
মানুহেই কৃষি কাৰ্যৰ ওপৰত
নিৰ্ভৰশীল। বিভিন্ন ধৰণৰ খেতি
যেনে :- ধান, মৰাপাট, সৰিয়হ,
শাক-পাচলি, আদি কৰি জীৱিকা
নিৰ্বাহ কৰে। তাৰোপৰি আন
কিছুমান মানুহ বিভিন্ন ধৰণৰ
কাঠৰ কাম কৰি জীৱন নিৰ্বাহ
কৰে। এই অঞ্চলত অতি কম
সংখ্যক লোকে চৰকাৰী চাকৰি
কৰি জীৱন-নিৰ্বাহ কৰে। এই অঞ্চলৰ
মানুহৰ জনসংখ্যা আয় একেবাৰে
কম। সেয়েহে এই অঞ্চলটো
অনুন্নত অঞ্চল হিচাপে পৰিগণিত
হৈছে।

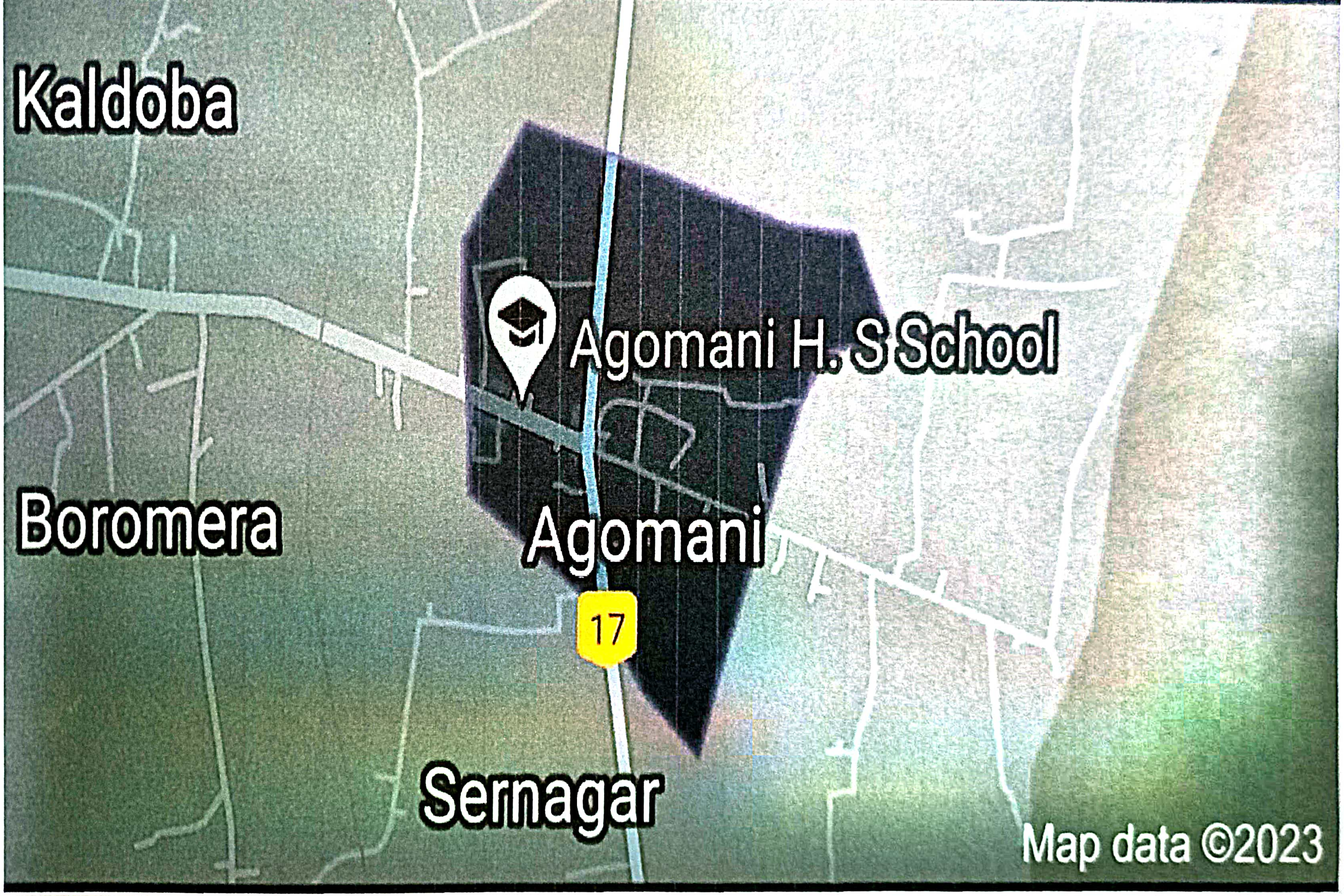
Kaldoba
Agomani H. S School
Boromera
Agomani
17
Sernagar
Map data ©2023

আগমনিত ২৫ খন শিক্ষানুষ্ঠান আছে। তাৰ ভিতৰত ২৩ খন বিদ্যালয় আৰু ২ খন বিশ্ববিদ্যালয় আছে।

(iv) 1.03 (Objective of the study)

অধ্যয়নৰ উদ্দেশ্য :— যিকোনো এটা বিষয়ৰ অধ্যয়ন কাৰ্যৰ ফলপ্ৰসূতা ইয়াৰ উদ্দেশ্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল, অৰ্থাৎ অধ্যয়ন কাৰ্য বা গৱেষণা কাৰ্য এটা সাৰ্থক কৰি তুলিবলৈ হ'লে পূৰ্বনিৰ্ধাৰিত উদ্দেশ্য প্ৰয়োজন। এই উদ্দেশ্যসমূহ পূৰণৰ বাবে কেতবোৰ অধ্যয়নকাৰীয়ে আগতীয়াকৈ প্ৰস্তুতি গ্ৰহণ কৰে। গৱেষকে মোৰা বিষয়টোৰ ক্ষেত্ৰত কেতবোৰ উদ্দেশ্য সুনিশ্চিত কৰা হৈছে। সেই উদ্দেশ্যসমূহ তলত উল্লেখ কৰা হ'ল —

এই অধ্যয়নৰ প্ৰধান উদ্দেশ্য হ'ল

সহ শিক্ষা আৰু ছোৱালী সুকীয়া শিক্ষায় আৱদ্ধ থকা ছাত্ৰীসকলৰ বিষয়ে অধ্যয়ন কৰা।

(ii) আগমনি চৰকাৰৰ ছোৱালী শিক্ষা মাধ্যমিক পৰ্যায়ত সহ শিক্ষানুষ্ঠান আৰু সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানে কেনেধৰণৰ সা-সুবিধা প্ৰদান কৰিছে তাৰ এটি অধ্যয়ন।

(iii) এই অঞ্চলৰ ছোৱালীৰ মাধ্যমিক শিক্ষাত শিক্ষক সকলৰ মতামত কেনেধৰণৰ সেই সম্পৰ্কে এটি অধ্যয়ন কৰা।

(iv) ছোৱালী সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত আৰু সহ-শিক্ষায় প্ৰতিষ্ঠানত ছাত্ৰীসকলে বিপৰীত লিংগৰ প্ৰতি কেনেধৰণৰ মনোভাব প্ৰকাশ কৰে তাৰ অধ্যয়ন কাৰ্য চলোৱা।

(v) পৰিয়ালৰ সদস্য বা অভিভাৱকৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থাৰ পৰিপ্ৰেক্ষিতত ছোৱালী শিক্ষাৰ সুবিধা অধ্যয়ন কৰা।

(v) (1.04) Delimitation of Study (অধ্যয়নৰ সীমা নিৰ্ধাৰণ):- বিষয় বা অধ্যয়নৰ সীমাবদ্ধতা বুলিলে সাধাৰণতে প্ৰস্তাৱিত বিষয়টোৰ বাবে কোনকুৱা ধৰণৰ সীমা বান্ধি দিয়া হৈছে। সেইবোৰক বুজায়। সময়ৰ নাটনিৰ বাবে গৱেষণা কাৰ্যত সকলো বিষয় বিস্তৃতভাৱে সামৰি লোৱা সম্ভৱ নহয়। সেয়েহে গৱেষণা কাৰ্যত কিছু কিছু দিশত সীমাবদ্ধতা ৰাখি লোৱা হয়। —

(i) এই অধ্যয়নত কেৱল আগমনি Block ত মাত্ৰ সীমাবদ্ধতা।

(ii) এই অধ্যয়ন কেৱল সহ-শিক্ষা আৰু ছোৱালী সুকীয়া শিক্ষাৰ মাজত যথা ব্যৱস্থাপিত বিষয়ত সীমাবদ্ধতা।

(iii) এই অধ্যয়ন পৰিয়ালৰ সদস্য বা অভিভাৱকৰ অৰ্থনৈতিক অৱস্থা পৰিপ্ৰেক্ষিতত ছোৱালী শিক্ষাৰ সুবিধা অধ্যয়নত কৰা।

(iv) এই অধ্যয়নত ছোৱালী মাধ্যমিক শিক্ষাৰ মতামত কৌশলীতনৰ সেই সম্পৰ্কে অধ্যয়ন কৰা।

1) (1.05) The Hyphothesis of Study (পুৰ্বনুমান) অধ্যয়ন) :- পূৰ্বানুমানিক ধাৰণা হৈছে এজন গৱেষকৰ মনৰ ভাৱ ধাৰণাত এক অনুমানিক প্ৰকাশ। ই গৱেষণা এক আনুমানিক

প্ৰকাশ । ই গৱেষণা ক্ষেত্ৰত পথ প্ৰদৰ্শক স্বৰূপ কাম কৰে । প্ৰস্তাৱিত প্ৰকল্প বাবে গৱেষকে কেতবোৰ ধাৰণা আগতীয়াকৈ নিৰ্ধাৰণ কৰি লৈছে । অৰ্থাৎ আগমনি অধ্যয়ন ছোৱালী মাধ্যমিক শিক্ষাত সহ-শিক্ষা আৰু ছোৱালী সুকীয়া শিক্ষাৰ কেন্দ্ৰসমূহৰ যতখিনি আগবঢ়াইছে তাৰ কেতবোৰ পূৰ্বানুমানিক ধাৰণা কৰি লোৱা হ'ল —

(i) সহশিক্ষা আৰু ছোৱালী সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানৰ শিক্ষাৰ্থীৰ মনোভাৱৰ মাজত এক বহল পাৰ্থক্য আছে ।

(ii) ছোৱালী সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰতি সহ-শিক্ষাৰ শিক্ষাৰ্থীৰ সকলো বিৰূপ মনোভাৱ প্ৰদৰ্শনত

কৰে । অৰ্থাৎ ল'ৰা ছোৱালীৰ মাজত
যি লিংগগত পাৰ্থক্য থাকে সেয়াই
সেই লিংগ বিতৰ্কৰ প্ৰধান কাৰক স্বৰূপ।

(iii) অভিভাৱকৰ অৰ্থনৈতিক দিশ দুৰ্বল
হোৱা বাবেও ছোৱালীৰ মাধ্যমিক শিক্ষা
বাধা প্ৰাপ্ত হয় ।

(iv) পিতৃ-মাতৃৰ তথা শিক্ষকৰ ছোৱালীৰ
শিক্ষাৰ প্ৰতি থকা সহ-শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত
বাধা আৰোপ কৰে । অৰ্থাৎ ছোৱালীয়ে
সহ-শিক্ষাৰ অনুষ্ঠানত নামভৰ্তি কৰিব
নোৱাৰে ।

(v) এই আগমনী অঞ্চলৰ সমগ্ৰ ছোৱালী
মাধ্যমিক শিক্ষাৰ প্ৰয়োজন কেৱল
এটি সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান পূৰণ কৰিব
নোৱাৰে ।

(vi) পিতৃ-মাতৃয়ে শিক্ষকৰ অভাৱত
ছোৱালীৰ প্ৰতি অবিশ্বাস প্ৰদৰ্শন
কৰে আৰু ছোৱালীৰ সুকীয়া শিক্ষকৰ

পক্ষপাতিত্ব কৰে।

(vii) সহ-শিক্ষা আৰু স্বকীয়া শিক্ষাৰ ফলাফলৰ মাজত পাৰ্থক্য অধিক।

CHAPTER II

chapter - 2

(1) Review Related Literature.
(বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ) :-

2.01 Meaning of Review of related literature (বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণৰ অৰ্থ) :-

কোনো এটা গৱেষণা বা অধ্যয়নত সমস্যা নিৰ্বাচন উদ্দেশ্য, নিৰ্ধাৰণ আৰু প্ৰকল্প নিৰ্মাণৰ বাবে সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণত হ'ল মূল ভিত্তিস্বৰূপ মূলত গৱেষকে সকলো গৱেষণাৰ বাবে হাতত লোৱা বিষয়ৰ সমস্যাৰ লগত সম্পৰ্ক থকা সাহিত্যৰ অধ্যয়নত বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ বুলি কোৱা হয়। এই ধৰণৰ সাহিত্যৰ অধ্যয়ন গৱেষকে হাতত লোৱা গৱেষণাৰ বাবে তথ্য

অন্বেষণ করতে সহায় করে।

বিভিন্ন প্রকৃতির দ্বারা বা বিভিন্ন সংজ্ঞা Reviews of the realated, দুটি মান তথ্য উল্লেখ করা। Jhon Best এর মতে, (1980)

"A Brief Summary of precious researches and the writing of recognized experts provide evidance that the rescher is familiar with what is alredy known and with what is still unknown and provide useful hyphesis and helpfull suggestion for significent investigation.

সঠিক গবেষণার সমস্যা বা গবেষণার বিষয়বস্তু এবং সম্পর্কযুক্ত সাহিত্য অধ্যয়ন করে গবেষণার কাজে বাঞ্ছনীয়।

2.02 . Importance of review of realated Literature (বিষয়ৰ সৈতে সংগতি থকা সাহিত্যৰ অধ্যয়নৰ প্ৰয়োজনীয়তা) :-

বিষয়ৰ সৈতে সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ কৰাটো প্ৰত্যেকজন গৱেষকৰ এক প্ৰয়োজনীয় পদক্ষেপ, কাৰণ গৱেষক বা প্ৰকল্প কাৰ্য কৰিবলৈ লোৱা বিষয়টোৰ সৈতে সংগতি থকা আন বিষয়ৰ ওপৰত পূৰ্বতে কোনো গৱেষকৰ ওপৰত বা প্ৰকল্পই বৰ্তমানৰ প্ৰকল্প কাৰ্যত আগবাঢ়ি যোৱাত যথেষ্ট সহায় কৰে। গতিকে প্ৰকল্প কাৰ্যত বিষয়ৰ সৈতে সংগতি ৰাখি সাহিত্য অধ্যয়ন অতিকৈ প্ৰয়োজনীয়। প্ৰকল্প কাৰ্যত বিষয়ৰ সৈতে সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণৰ প্ৰয়োজনীয়তা তলৰ বিষয়ৰ ওপৰত সংক্ষেপে উল্লেখ কৰা হল —

(i) বিষয়ৰ সৈতে সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ প্ৰতেক্যজন প্ৰকল্পকৰ্তাৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় কাৰণ। ই তেওঁক আধুনিক চিন্তা ধাৰণাৰ সৈতে সম্পৰ্ক থকা তথ্য সংগ্ৰহ কৰাত সহায় কৰে।

(ii) সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষাই প্ৰকল্পকৰ্তাজনক তেওঁৰ সাহিত্যৰ বিষয়ে বা তেওঁৰ সমস্যাৰ লগত জড়িত স্থানে থকা বিভিন্ন গৱেষণা বা প্ৰকল্পৰ বিষয়ে নিৰ্ভুল তথ্যৰ যোগান ধৰে।

(iii) কোনো গৱেষণা বা প্ৰকল্প কাৰ্যত পৰিকল্পনা আৰু পৰিচালনা কৰিবলৈ এই স্তৰ প্ৰয়োজনীয়।

(iv) সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণে বিভিন্ন সমস্যাৰ বাবে উৎসসমূহ যোগান ধৰে।

(v) সাহিত্য-পুনৰীক্ষণ গৱেষণা বা প্ৰকল্প অধ্যয়নৰ পথ পোৱা

তথ্যৰ অনুৰূপ নকল কৰাটো পৰিহাৰ কৰিব পাৰে।

(vi) সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণে প্ৰকল্পকৰ্তাজনক প্ৰয়োজন অনুসৰি পূৰ্বানুমানিক ধাৰণা গঠন কৰাত সহায় কৰাৰ উপৰিও ইয়াৰ নিয়ম বান্ধি দিব পাৰে।

সৰ্বশেষত ইয়াকে কব পাৰি যে এই স্তৰটোৱে প্ৰকল্পকাৰ্যত পথ প্ৰদৰ্শক হিচাপে কাম কৰে।

2.03 Objective of Review of Related Literature (বিষয়ৰ সৈতে সংগতি থকা সাহিত্য পুনৰীক্ষণৰ উদ্দেশ্য):-

বিষয়ৰ সৈতে সংগতি থকা সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ সময়সাপেক্ষ আৰু পৰিশ্ৰমৰ কাম। কিন্তু গৱেষণা এটাৰ ভিত্তি গঢ় দি তোলাত ই অতি ফলদায়ক গৱেষণাত এই সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ কাৰ্যটো বিভিন্ন উদ্দেশ্যৰ তাৰে কেইটামান

বিশেষ উদ্দেশ্য হল —

(i) প্রকল্পকর্তাজনক বা গবেষককে পুথিগত, তত্ত্বগত আর ধারণাগত জ্ঞান প্রদান করা।

(ii) প্রকল্প কর্তাজনক পূর্বানুমানিক ধারণাবোধ নির্ণয় করাত সহায় করা।

(iii) নিজ প্রকল্প কার্য্যক লগত আনক প্রকল্প কার্য্যক তুলনামূলক অধ্যায়নত সহায় করে।

(iv) সাহিত্য পুনরীক্ষণর প্রধান উদ্দেশ্য হৈছে গবেষণাধর বিষয়টোক বাবে প্রয়োজনীয় জ্ঞান প্রদান করা।

(v) বিষয়ৰ লগত সংগতি থকা সাহিত্য আৰু বিভিন্ন পাৰিপাৰ্শ্বিকতাক ব্যাখ্যা প্রদান করা

ওপৰোক্ত বিশ্লেষণৰ পৰা এটা কথা সুস্পষ্ট আৰু পৰিস্ফুট

ইহঁতে পৰিছে যে বিষয়ত ইয়াতে অসংগতি এখন সাহিত্যৰ পুনৰীক্ষণ প্ৰকল্পকৰ্তাজনক প্ৰকল্পত বাৰে উপযুক্ত জ্ঞান প্ৰদান কৰে।

2.04 Review of related literature or analysis of the previous research (পূৰ্বগৱেষণাৰ বিশ্লেষণ) তলত দিয়া বিভিন্ন গৱেষকৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হ'ল —

(i) মনোবিজ্ঞানী Stanley Hall এ 1904 চনত কৈশোৰ কাল সম্বন্ধে "Adolescence" নামৰ গ্ৰন্থত উল্লেখ কৰিছিল যে কৈশোৰ কাল হৈছে ধুমুহা আৰু পীড়নৰ সময়। কৈশোৰ কালত হোৱা মনোদৈহিক দিশৰ অস্বাভাৱিক পৰিৱৰ্তনে কিশোৰ কিশোৰীৰ জীৱনত অমঙ্গল

পৰিৱৰ্তন আনে। এই সময়ছোৱাত যৌনতাপূৰ্ণ দৈহিক, সামাজিক, আৱেগিক দ্ৰুত বিকাশৰ বাবে Hall য়ে কৈশোৰ কালক 'Stress and Strom' বুলি অভিহিত কৰিছে, ইয়াৰ উপৰিও তেওঁ এই সময়ছোৱাৰ কিশোৰ কিশোৰীক "Flaming youth" বুলিও কৈছে। Erikson নামৰ মনোবিদ গৰাকীয়ে এই সময়ছোৱাৰ যুৱক-যুৱতীয়ে "Identify crisis" সমস্যাৰ সন্মুখীন হোৱা বুলি মতপোষণ কৰিছে।

(ii) সহ-শিক্ষা আৰু সুকীয়া শিক্ষা সম্পৰ্কে 'King' নামৰ শিক্ষাবিদজনে মতামত আগবঢ়াইছে যে যৌনতাৰ সমস্যা সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত সুকীয়া শিক্ষাৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে সহ-শিক্ষাত

পৰিৱৰ্তন আনে। এই সময়ছোৱাত যৌনতাপূৰ্ণ, দৈহিক, সামাজিক, মানসিক দ্ৰুত বিকাশৰ বাবে Hall য়ে কৈশোৰ কালক 'Stress and Strom' বুলি অভিহিত কৰিছে, ইয়াৰ উপৰিও তেওঁ এই সময়ছোৱাৰ কিশোৰ কিশোৰীক "Flaming youth" বুলিও কৈছে। Erikson নামৰ মনোবিদ গৰাকীয়ে এই সময়ছোৱাৰ যুৱক-যুৱতীয়ে "Identify crisis সমস্যাৰ সন্মুখীন হোৱা বুলি মতপোষণ কৰিছে।

(ii) সহ-শিক্ষা আৰু মুকলীয়া শিক্ষা সম্পৰ্কে 'King' নামৰ শিক্ষাবিদজনৰ মতামত আগবঢ়াইছে যে গণিতৰ সমস্যা সমাধানত অৰ্থাৎ মুকলীয়া শিক্ষাৰ ল'ৰা-ছোৱালীয়ে সহ-শিক্ষাতকৈ

শিক্ষাৰ্থীক সকলোকে অধিক সফলতা দেখুৱাব পাৰিব। মনোবিদ গৱেষকজনে 1959 চনত ইয়াৰ ধাৰণা আগবঢ়াইছিল,

(iii) Rosemary নামৰ শিক্ষাবিদ গৱেষকজনে কৈছে যে উচ্চ-পৰ্যায়ৰ সামাজিক সমাযোজন ক্ষমতা আছে। এই ক্ষেত্ৰত সহ-শিক্ষাত শিক্ষাৰ্থী সকল অপাৰগ হয়। অৰ্থাৎ সামাজিক সমাযোজন ক্ষমতা সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান শিক্ষাৰ্থী সকলে বিকাশ সাধন কৰিব পাৰে। এই মতামতটি 1984 চনত প্ৰকাশ কৰিছিল।

(iv) হেৰিকৰ মতে, " সহশিক্ষাক বিদ্যালয় বুলি সংজ্ঞায়িত কৰা হয়, য'ত ল'ৰা আৰু ছোৱালী উভয়ে একেলগে স্কুলত পঢ়ে। এই মতামতটি তেওঁ 2007 চনত প্ৰকাশ কৰিছিল।

CHAPTER III

chapter - 3

3.01. Methodology (পদ্ধতি) :-

প্ৰস্তাৱিত গৱেষণাৰ অধ্যয়নত আগবাঢ়ি চহৰৰ ছোৱালীৰ বাবে থকা স্বকীয়া শিক্ষা আৰু সহশিক্ষা অনুষ্ঠান সমূহৰ পৰা সমীক্ষা পদ্ধতিৰ দ্বাৰা তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। এই অধ্যয়ন কাৰ্যটো প্ৰধান ক্ষেত্ৰ অধ্যয়ন ভিত্তিক, গৱেষণা প্ৰকল্প এটাৰ বাবে উপযুক্ত অধ্যয়ন পদ্ধতি নিৰ্বাচন কৰাটো এক গুৰুত্বপূৰ্ণ কাম। Survey method বা সমীক্ষা পদ্ধতিৰ দ্বাৰা অধ্যয়ন কাৰ্য সম্পাদন কৰা হৈছে। ইয়াৰ বাবে নিম্নোক্ত ব্যক্তি সকলৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰাৰ বাবে সাক্ষাৎ কৰা হয়।

(i) স্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষক
(ii) স্কুলৰ সহকাৰী শিক্ষক

iii) স্কুল কৰ্তৃপক্ষ ।
iv) ছাত্ৰ-ছাত্ৰী ।
v) অভিভাৱক ।

3.02. তথ্য সংগ্ৰহৰ সঁজুলি (Tools used for gathering data):- গৱেষণা কাৰ্য এটা সাৰ্থক কৰি তুলিবলৈ তথ্য সংগ্ৰহ কৰাটো অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ কাম। তথ্য সমূহ সংগ্ৰহ কৰিবলৈ Tools বা সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰা হয়। তথ্য সংগ্ৰহ বুলিলে প্ৰাপ্ত সংগৃহীত তথ্যৰ গোটক বুজায় আৰু এই ক্ষেত্ৰত ব্যৱহৃত হোৱা উপায়সমূহক তথ্য সংগ্ৰহৰ সঁজুলি বোলে। প্ৰস্তাৱিত প্ৰকল্পটিৰ ক্ষেত্ৰত তথ্য সংগ্ৰহ কৰিবলৈ কেতবোৰ উপযোগী সঁজুলি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। সেইবোৰৰ সমূহ ব্যাখ্যা তলত দিয়া হৈছে —

1. প্ৰশ্নতালিকা (Questionaire) :-

প্ৰস্তাৱিত প্ৰকল্পটোৰ তথ্য সংগ্ৰহ কৰিবলৈ গৱেষকে প্ৰশ্ন পত্ৰক আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰিছে। দুখন প্ৰশ্ন তালিকা প্ৰস্তুত কৰি এখন ছোৱালীৰ বাবে সুকীয়া শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান সমূহৰ বাবে এখন ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। এই প্ৰশ্ন পত্ৰ সমূহ প্ৰতিটো শিক্ষানুষ্ঠানত ২৫ গৰাকী শিক্ষাৰ্থীৰ মাজত বিতৰণ কৰা হয়। উত্তৰদানকাৰীয়ে নিজৰ চিন্তা অনুসৰি দিয়া উপযুক্ত খালি ঘৰত ✓ চিহ্ন দিয়ে। এনে প্ৰশ্নসমূহ নিৰ্দিষ্ট পৰিসীমাৰ ভিতৰত উত্তৰ দিব পৰা প্ৰশ্ন।

প্রশ্নপত্রত কোরানীর শিক্ষণ সম্পর্কীয় দিশত সুকীয়া শিক্ষণ ব্যৱস্থা আৰু সহ-শিক্ষণ ব্যৱস্থাৰ ক্ষেত্রে মতামত প্রদান কৰাৰ সৈতে উত্তর প্রধান উদ্দেশ্যমূলক দিশ।

২. নিৰীক্ষণ (observation):- প্রস্তাবিত গৱেষণা তথ্যৰ পৰা তথ্য সংগ্ৰহ কৰাত নিৰীক্ষণ পদ্ধতি ইয়াৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ আধাৰ। এই অধ্যয়নৰ ক্ষেত্রত সময়ৰ বৈষয়িক অৱস্থাৰ বিষয়ে জানিবলৈ উক্ত স্কুলকেইখনৰ গৃহ কোঠাৰ সা-সঁজুলি; খেলাধূলা পানীয় খাদ্যপানী, যাতায়ত ব্যৱস্থা, শ্রেণীকোঠাত আচবাব পত্র আসন; শৌচাগাৰ; শিক্ষক-শিক্ষার্থী আৰু শিক্ষার্থীৰ মাজত অনুপাত

বৈদ্যুতিক অৱস্থা, খেলপথাৰ, uniform, পুথিকক্ষ হোষ্টেল, সহপাঠ্যক্রমিক ব্যৱস্থা ইত্যাদি পৰ্যবেক্ষণ কৰি তাৰ পৰা প্ৰয়োজনীয় তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হয়।

3. সাক্ষাৎকাৰ পদ্ধতি (Interview method)

:- প্ৰস্তাৱিত প্ৰকল্পৰ বাবে সাক্ষাৎকাৰ পদ্ধতি ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। মুখা-মুখি ভাৱে সাক্ষাৎ গ্ৰহণ কৰোতে প্ৰশ্নতালিকা ব্যৱহাৰ কৰি প্ৰশ্ন সোধা হৈছিল আৰু উত্তৰসমূহৰ লিপিবদ্ধ কৰা হয়। শিক্ষক সকলৰ পৰা কিছু তথ্য লাভ কৰা হৈছিল। ইয়াৰ উপৰিও অভিভাৱকৰ পৰাও সাক্ষাৎকাৰ গ্ৰহণৰ যোগে তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। তথ্য সংগ্ৰহ

কাৰ্যত ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰশ্ন
আগতীয়াকৈ গৱেষকে প্ৰস্তুত
কৰিব লাগে আৰু যাৰ যোগে যো
গে অভিভাৱকৰ মতামত সম্পৰ্কে
ধাৰণা আহৰণ কৰিছু। এই ক্ষেত্ৰত
ব্যৱহাৰ কৰা প্ৰশ্নত বিষয় আছিল
আৰ্থিক উন্নয়ন : কেনেকৈ সম্ভৱ
ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ বাবে সহ-শিক্ষা
আৰু মুকলি শিক্ষা কোনটো
উপযোগী, ছোৱালীয়ে মাধ্যমিক শিক্ষা
গ্ৰহণ কৰাটো উচিতনে? এনে ধৰণৰ
প্ৰশ্নৰ দ্বাৰা পৰিয়ালৰ পৰা অভিভাৱকৰ
মতামত গ্ৰহণ কৰা হৈছিল। শিক্ষাৰ
আৱশ্যকতা গ্ৰহণ কৰোঁতে প্ৰশ্নপত্ৰত
ছোৱালীয়ে মাধ্যমিক কোন দিশত
অধিক লাগিত দেখুৱাইছে। নিয়মানুবৰ্তী
বাৰ্তাত বজাৰ অৰ্থাত সহায় কাৰণ
এনে ধৰণৰ প্ৰশ্ন দাঙি ধৰা হৈছিল।

4. ক্ষেত্রকার্যে তথ্য সংগ্রহের সামগ্রী (Aids of collection of Data) :-

প্রস্তাবিত প্রকল্পটি প্রস্তুত করার সামগ্রিক কাজে প্রশ্নসূচীর পাশাপাশি আরো বিভিন্ন সরঞ্জাম ব্যবহার করা হয়। সেইগুলো হল- কাগজ, কলম, স্কেল, খাতা, ইন্টারনেট, মোবাইল ক্যালকুলেটর এর সাহায্যে নির্ভর বিভিন্ন আলোচিত গ্রন্থ প্রকাশ ইত্যাদি।

3.03 : তথ্যের উৎস :- (Sources of data)

প্রস্তাবিত সমীক্ষার তথ্যপাতি সমূহের প্রধান উৎস দুই প্রকার ——

(a) প্রাথমিক তথ্য (primary data)

(b) গৌণ তথ্য (Secondary data) :

(a) প্রাথমিক তথ্য (primary data) :-

প্রাথমিক তথ্যের ভিত্তিতে ক্ষেত্র অনুসন্ধান লাভ করা তথ্যপাতি : প্রশ্ন তালিকা

সমীক্ষা পদ্ধতিৰে সংগ্ৰহ কৰা তথ্য
সাক্ষাৎকাৰ পদ্ধতিৰে লাভ কৰা
প্ৰাথমিক তথ্যসমূহ খেয়ালীৰ শৈক্ষিক
চিন্তাধাৰা প্ৰতি পিতৃ-মাতৃৰ দৃষ্টিভংগী
শিক্ষকসকলৰ আগ্ৰহ, খেয়ালীৰ
আৰ্থিক জীৱনৰ মানদণ্ড
আদি। ক্ষেত্ৰ অধ্যয়নৰ সময়ত
বিভিন্ন অতিৰিক্ত তথ্য শিক্ষকৰ
সমূহত সাক্ষাৎ গ্ৰহণ কৰি এই
তথ্যবোৰ গৱেষকৰ দ্বাৰা সংগ্ৰহ
কৰা হয়। এই তথ্যবোৰ উক্ত
গৱেষণাৰ প্ৰধান তথ্য।

২) গৌণ তথ্য (Secondary data):-

গৌণ তথ্য সংগ্ৰহৰ বাবে গ্ৰন্থাগাৰত
ব্যৱহাৰ কৰা হৈছে। প্ৰস্তাৱিত
প্ৰকল্পটোৰ অধ্যয়নৰ ক্ষেত্ৰত বিভিন্ন
গ্ৰন্থ, প্ৰবন্ধ, আলোচনী; বাতৰি

কাকত আদিত অধ্যয়ন কৰা হৈছে। ইন্টাৰনেটৰ যোগেদি আৰু অন্যান্য লিখিত অলিখিতত হাহ অনুষ্ঠানৰ ভৌগলিক, ঐতিহাসিক, সাংস্কৃতিক দিশৰ বিৱৰণ আদিত বিস্তাৰে তথ্য সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। ইয়াৰ উপৰিও মুঠ জনসংখ্যা, ভৌগসীমা বিভিন্ন দিশৰ পৰিসাংখ্যিক তথ্যও সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। বিষয় বস্তুৰ-সম্যক জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ বিভিন্ন দিশৰ পৰিসাংখ্যিক তথ্যও সংগ্ৰহ কৰা হৈছে। বিষয়বস্তু-সম্যক জ্ঞান আহৰণ কৰিবলৈ বিভিন্ন গৱেষণা কিতাপ, বিভিন্ন নিৰ্দেশনা পুথিও অধ্যয়ন কৰা হয় আৰু বিষয় বস্তুৰ নিৰ্দেশনা পুথিও অধ্যয়ন কৰা হয় P আৰু - বিষয়বস্তুৰ লগত

CHAPTER IV

CHAPTER IV

সম্পর্কিত বিভিন্ন প্রজেক্ট, বাজেট, ইত্যাদিও পর্যায়ণ করা হয়।

chapter - 4

ANALYSIS AND INTERPRETATION OF THE DATA

4.01 Interpretation of Data collected from School:- একজন গবেষকের কাছে প্রাপ্ত তথ্য বিন্যাস করাটা এক গুরুত্বপূর্ণ কাজ। এই প্রকল্পটিতে যেসব প্রাপ্ত তথ্য সমূহ তালিকাতে উপস্থাপন করা হয়েছে। তালিকাগুলোকে বিভিন্ন দিক বিচার করা হয়েছে। খোয়ালীর সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান থেকে প্রাপ্ত তথ্য হতে তালিকা

মাধ্য সহ-শিক্ষার অনুষ্ঠানতে প্রশ্ন প্রাপ্ত তথ্যের উত্তর তালিকা সমীক্ষণ পদ্ধতি (Survey method) র সাহায্যে এই তথ্যসমূহ সংগ্রহ করা হৈছে।

প্রাপ্ত তথ্যগুলোতে ক্ষেত্রে উদ্দেশ্য নির্ণয় করিবলৈ যি সাক্ষাৎকার শিক্ষক আৰু অভিভাৱকক প্রশ্ন গ্রহণ করিছিল। উদ্দেশ্যমূলক বর্ণনামূলক পদ্ধতি (Descriptive from) তত্ত্ব অবলম্বন হল। বর্ণনামূলক পদ্ধতিত শিক্ষক সাক্ষাৎকার ব্যক্তিগত সাক্ষাৎকাৰ মেধা প্রশ্নত উত্তর আৰু মতামত বিশ্লেষণ করা হৈছে। এই পদ্ধতি শিক্ষালয় বা অভিভাৱক সকলৰ ক্ষেত্রত ব্যৱহাৰ করিছে। তেওঁলোকক প্রশ্ন সাক্ষাৎকাৰ

পদ্ধতিতে সংগ্রহ করা তথ্য পদ্ধতিগতভাবে বর্ণনামূলক বিবরণ আলোচনা করা হয়েছে।

এই ক্ষেত্রে শিক্ষার্থীদের মতামত কোনদিকে, সে সব-সুবিধা আদির ব্যবস্থা, যাতায়াতের বাধা সুবিধা কোনদিকে সেই সম্পর্কেও যুক্তিক বিশ্লেষণ করা হয়েছে। পিতৃ-মাতৃর শিক্ষা, আয়-ব্যয়, ইত্যাদিও আলাদাভাবে দাবি ধরা হয়েছে।

খোয়াবীথ সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানের আর সব শিক্ষার অনুষ্ঠানে ছাত্র সমান দিয়া উত্তরের তালিকা উল্লেখ করা হয়েছে। প্রথমত তালিকার খোয়াবীথ সুকীয়া অনুষ্ঠানের পরা প্রশ্নসূচী (Questionire)

ঘ) অভিযাত প্রাপ্ত তথ্যগুলোর দাবি
শিক্ষা তৈরি —

প্রশ্ন নং	শিক্ষার্থীর প্রতিক্রিয়া		প্রতিক্রিয়ার শতকরা হার	
	সদর্থক	নঞর্থক	সদর্থক	নঞর্থক
1	10	8	40%	32%
2	5	7	20%	28%
3	15	10	60%	40%
4	18	7	72%	28%
5	20	5	80%	20%
6.	21	4	84%	16%
7	5	11	20%	44%
8	10	8	40%	32%
9	25	7	100%	28%
10	22	3	88%	12%

← তালিকা নং- ২ →

ওপৰৰ উল্লেখিত ১ নং তালিকাত সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান ছোৱালীয়ে দিয়া তথ্য অনুসৰি সাংখ্যিক বিশ্লেষণ দিয়া হৈছে। ২৫ জনী সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত ছাত্ৰীক প্ৰশ্ন সংগ্ৰহ তথ্য অনুযায়ী আমি কব পাৰো যে ২৫ জনী ছোৱালীৰ ভিতৰত ১০ গৰাকীয়ে সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান ভিতৰত নিৰাপত্তা অনুভৱ নকৰাৰ বিপৰীতে ১৫ গৰাকীয়ে নিৰাপত্তাৰ ক্ষেত্ৰত মতামত প্ৰকাশ কৰে।

সুকীয়া শিক্ষাৰ্থীৰ ২৫ জনী ছাত্ৰীৰ ভিতৰত ১৪ গৰাকীৰ বিপৰীতে ৫ জনীয়ে ইয়াৰ বিপক্ষে মতামত দাঙি ধৰিছে।

স্বকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানৰ ২৫ গৰাকী ছাত্ৰী হিচাপে ১৫ জনী ছাত্ৰীয়ে যথোপযুক্ত সহায় কৰাত সাৰ্থক মনোভাৱ প্ৰকাশ কৰিছে আৰু ১০ জনীয়ে এই ক্ষেত্ৰত নেতিবাচক মনোভাৱ প্ৰকাশ কৰা দেখা গৈছে।

২৫ জনীয়ে স্বকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানৰ ছাত্ৰী হিচাপে ২১ জনীয়ে স্বকীয় শিক্ষানুষ্ঠান ভাল পায় আৰু ৪ জনীয়ে নাপায়।

২৫ জনীয় ছাত্ৰীৰ হিচাপে ২০ জনীয়ে বৈষয়িক সা-সুবিধা যথেষ্ট খুলি পায় আৰু ৪ আৰু জনীয়ে এই ক্ষেত্ৰত নেতিবাচক মনোভাৱ কৰিছে।

দ্বিতীয়খন প্ৰশ্নসূচী (Questionnaire)ৰ জৰিয়তে সহ-শিক্ষাত শিক্ষাৰ্থীৰ পৰা প্ৰাপ্ত তথ্যবোৰ তলত দিয়া তালিকাত সন্নিবিষ্ট কৰা হ'ল —

প্ৰশ্ন নং	শিক্ষাৰ্থীৰ প্ৰতিক্ৰিয়া		প্ৰতিক্ৰিয়া শতাংশৰ হাৰ	
	সদৰ্থক	নঞৰ্থক	সদৰ্থক	নঞৰ্থক
1	20	5	80%	20%
2	25	0	100%	0%
3	20	5	80%	20%
4	25	0	100%	0%
5	22	3	88%	12%
6	25	0	100%	0%
7	5	20	20%	80%
8	20	5	80%	20%
9	18	7	72%	28%
10	20	5	80%	20%

← তালিকা নং-2 →

ওপৰৰ উল্লেখিত ২ নং-
তালিকাত সহ-শিক্ষানুষ্ঠানত
ছোৱালীৰ প্ৰতিক্ৰিয়া সমূহ লিপিবদ্ধ
কৰা হৈছে। সহ-শিক্ষা অনুষ্ঠান
২৫ গৰাকী ছাত্ৰীক নমুনা হিচাপে
ব্যৱহাৰ কৰি তথ্য সংগ্ৰহ
কৰা হৈছে। সহ শিক্ষানুষ্ঠান
২৫ গৰাকী ছাত্ৰীক তেওঁলোকক
তেওঁ বিদ্যালয় নিৰাপত্তা অনুভৱ
কৰে আৰু ৫ গৰাকীয়ে নকৰে
বুলি মতামত উল্লেখ কৰিছে।

এই সহ শিক্ষানুষ্ঠান ছাত্ৰীসকলে
অৰ্থাৎ ২৫ জনীয়ে শিক্ষানুষ্ঠানত
খেল-ধেমালি সুবিধা পায় কম
বুলি মতামত দিছে।

২৫ জনী ছাত্ৰীৰ বিপৰীতে
২০ জনীয়ে অনুশাসন ৰক্ষা কৰাত

নিয়ে সাদর্থক মতামত দিয়াছে বিপরীতে ৫ জনীয়ে নঞর্থবাচক মতামত দিয়ে দেখা যায়।

সহশিক্ষানুষ্ঠানে ২৩ সদস্যী ছাত্রীর ভিতরে ২২ সদস্যীয়ে শিক্ষক সহকারে অন্যদের শিক্ষা প্রদান যাতে সুবিধা মত প্রকাশ করেছে বিপরীতে ০ সদস্যীয়ে নাহাছে সুবিধা নেতিবাচক মতামত প্রদান করিছে।

সহশিক্ষানুষ্ঠানে ২৩ সদস্যী ছাত্রীর ভিতরে ২০ জনীয়ে প্রশ্নার গ্রহণ সুবিধা থাকা সুবিধা কৈছে আর ৫ জনীয়ে ইয়াতে বিপরীতার্থক মতামত দাঙি ধরিছে।

তালিকা ২ আৰু ৩ নং উল্লেখ করা তুলনীয়া আর সহ শিক্ষানুষ্ঠান হোয়ালীর মতামত

ভিত্তিক তথ্যর পরা দেখা যায় যে
সুফীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত ছাত্রীক
অংশিক্ষকত ছাত্রী সকলে অধিক
নিরাপত্তা অনুভব করিছিল। অংশিক্ষকত
ছাত্রী সকলে অধিক বৈষয়িক
সা-সুবিধা লাভ করিছে। তেওঁর
শিক্ষক সকল তুলনাত শিক্ষা
প্রদান করাত আপেক্ষিক মনোমত
জাতি থাকিছে।
এইখনতো দেখা গৈছে যে
পূর্বানুমানিক ধারণা করা (1) নং Hypothesis
টো শুদ্ধ বুলি প্রমাণিত হৈছে। অর্থাৎ
সুফীয়া শিক্ষা আৰু অংশিক্ষকীয়
প্রতিষ্ঠানর মাজত যথেষ্ট পার্থক্য
পরিলক্ষিত হৈছে।

সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান 72% শিক্ষাৰ্থীয়ে বন্ধুক সহায় কৰাত মনোভাব প্ৰকাশ কৰাৰ বিপৰীতে সহশিক্ষানুষ্ঠান 100% ছাত্ৰীয়ে বন্ধুক সহায় কৰাৰ মতামত প্ৰকাশ কৰিছে। আৰু তেওঁলোকে সুকীয়াকৈ শিক্ষাক সমৰ্থন কৰাৰ পৰিবৰ্তে সহ-শিক্ষানুষ্ঠানক সমৰ্থন কৰিছে। এই ক্ষেত্ৰত দেখা গৈছে গৱেষণাৰ (ii) নং Hypothesis টো শুদ্ধ বুলি প্ৰমাণিত হৈছে।

সহশিক্ষাত শিক্ষাৰ্থীসকলে বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ সা-সুবিধা ভোগ কৰিছে। ইয়াৰ বিপৰীতে সুকীয়া শিক্ষাত ছাত্ৰীয়ে সা-সুবিধাসমূহ যথেষ্ট নহয় বুলি কৈছে।

এই ক্ষেত্ৰত গৱেষণাৰ পূৰ্বানুমানিক ধাৰণা সফল হোৱা বুলি কব পাৰি।

4.02. Interpretation of data collected from Head of the Institution. (বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ পৰা তথ্য বিশ্লেষণ):-

প্ৰস্তাৱিত প্ৰকল্পটিৰ বাবে বিদ্যালয়ৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ পৰা গ্ৰহণ কৰা তথ্যসমূহ তলত তালিকাখনত উপস্থাপন কৰা হৈছে। তলৰ তালিকাখনত সুবিধা. শিক্ষানুষ্ঠান আৰু অহ শিক্ষানুষ্ঠান (মাধ্যমিক পৰ্যায়ৰ) ছোৱালী বাবে থকা সুবিধা সমূহৰ বিষয়ে মতামত সন্নিবিষ্ট কৰা হৈছে।

বিদ্যালয়ৰ নাম	শিক্ষা ব্যৱস্থা	মুঠ ছাত্ৰ-ছাত্ৰী	ছাত্ৰীৰ সংখ্যা	ছাত্ৰীৰ উপস্থিতি	উত্তীৰ্ণৰ হাৰ	সহশিক্ষা/সুকীয়া শিক্ষা সমৰ্থন যোগ্য হয় নে নহয়
আগমনী উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় (২৯৪৮)	সহ শিক্ষা ব্যৱস্থা	২৬৫	১৫০	৭৫%	৭৫%	সহশিক্ষা সমৰ্থন যোগ্য হয়।
আগমনী ছোৱালী হাইস্কুল	সুকীয়া শিক্ষা	-	১০০	৪০%	৪৭%	সুকীয়া শিক্ষা সমৰ্থন যোগ্য হয়।

সহশিক্ষা আৰু সুকীয়া শিক্ষা ব্যৱস্থা থকা বিদ্যালয়সমূহত তথ্যগত পাৰ্থক্য পোৱা যায় যে বিদ্যালয়সমূহত মাধ্যমিক শিক্ষাতে ফলাফলত সমান কিছু

পার্থক্য আছে। অর্থাৎ সহশিক্ষার হোস্টেলসমূহের মধ্যে মাত্রা অধিক উন্নীত হতে দেখা গেছে। এই ক্ষেত্রে গবেষণাতে (vii) নং Hypothesis টি শুধু খুব প্রমাণিত হয়েছে।

প্রধান শিক্ষকদের থেকে প্রাপ্ত তথ্য অনুযায়ী হোস্টেলগুলিতে যথেষ্ট সহশিক্ষার্থীদের অধিক সুযোগ-সুবিধা প্রদান করা হয়েছে। গবেষক গবেষণার মাধ্যমে পূর্বানুমানিক ধারণা শুধু তুলিতে পারি।

4.03. পারিবারিক সদস্য বা অভিভাবকের থেকে পাওয়া গ্রহণ করা তথ্যের বিশ্লেষণ (Interpretation of the data collected from the family) :-

ক্রমিক নং	সর্বোচ্চ শিক্ষাগত	সন্তান ছেলেমেয়ের সংখ্যা	আর্থিক অবস্থা	ছাত্রের থেকে বিদ্যালয়ের দূরত্ব	সহশিক্ষা নাকি সুকীয়া শিক্ষা পছন্দনীয়
1	B.A	2 জন ছেলে 2 জন মেয়ে	ব্যবসায়ী	2 km	সহশিক্ষা
2	H.S	২ জন ছেলে ২ জন মেয়ে	ব্যবসায়ী	2 km	সুকীয়া শিক্ষা
3	M.A	২ জন ছেলে	চাকুরিজীবি	1 km	সহশিক্ষা
4	M.E	৩ জন ছেলে ২ জন মেয়ে	সরকারি চাকুরি প্রাপ্ত	½ km	সুকীয়া শিক্ষা
5	L.P	৩ জন ছেলে ২ জন মেয়ে	দিন মজুর	2 km	সহশিক্ষা
6	M.Sc	২ জন ছেলে আর ২ জন মেয়ে	চাকুরিজীবি	2 km	সুকীয়া শিক্ষা
7	L.P	৩ জন ছেলে ২ জন মেয়ে	দিন মজুর	1 km	সহশিক্ষা
8	H.S	২ জন ছেলে ২ জন মেয়ে	ব্যবসায়ী	1 km	সহশিক্ষা
9	L.P	২ জন ছেলে ২ জন মেয়ে	দিন মজুর	1 km	সুকীয়া শিক্ষা
10	B.ed	2 জন ছেলে ২ জন মেয়ে	ব্যবসায়ী	2 km	সুকীয়া শিক্ষা

← তালিকা নং → 8

২০ খানা বিদ্যালয় থেকে প্রাপ্ত তথ্য অনুযায়ী দেখা যায় যে উচ্চ শিক্ষিত বিদ্যালয়ে ছাত্রীর সহশিক্ষামূলক সমর্থন করে অনেকাংশে. কম শিক্ষিত বা অশিক্ষিত বিদ্যালয়ে থেকে ছাত্রী সহ শিক্ষামূলক সমর্থন করা দেখা যায় না। ইহার কারণ স্বরূপ দূরত্ব কথাও কিছু সংখ্যক বিদ্যালয়ের মতামত স্বরূপ আসা বন্ধ হয়ে। অধিকাংশীয় সকল সহশিক্ষামূলক সমর্থন করে। কিন্তু তিন সংখ্যক সকল ছাত্রীর সুবিধা শিক্ষাক্ষেত্রে সমর্থন করেছে। এই ক্ষেত্রে দেখা গেছে যে পূর্বানুমানিক ধারণা হিসাবে ধরে নেওয়া (iv) নং Hypothesis টি কিছু ভুল প্রমাণিত হয়েছে।

CHAPTER V

Chapter - 5

5.01. গৱেষণাৰ পৰা পোৱা মুখ্য তথ্য (Major finding of the Study) :→

এই উদ্দেশ্যত প্ৰকল্পত দ্বাৰা গৱেষণা কৰি অনুধাৱন কৰিব পাৰিছো যে আমগুৰি ৯ম-১০ম শ্ৰেণীৰ মাধ্যমিক শিক্ষাৰ বাবে ছোৱালী শিক্ষানুষ্ঠান সংখ্যা তেনেই নগণ্য। এটি মাত্ৰ ছোৱালী যি চৰকাৰী খণ্ডৰ দ্বাৰা পৰিচালিত অনুষ্ঠান। সেই অঞ্চলটোৰ শৈক্ষিক প্ৰয়োজন পূৰণত যথোপযুক্ত সফলতা দেখুৱাব পৰা নাই। অৰ্থাৎ ছোৱালীৰ বাবে থকা ছোৱালী শিক্ষানুষ্ঠান পাঁচখনত অতি সীমিত সংখ্যক ছাত্ৰীয়ে শিক্ষা লাভ কৰিছে। এই দিশত সহশিক্ষানুষ্ঠানৰ কথা উল্লেখ কৰি কব পাৰি যে সহ-শিক্ষানুষ্ঠান অধিক সংখ্যক বিদ্যালয়ত বেচৰকাৰী খণ্ডত নগৰ চাকৰি জীৱি, ব্যৱসায়ী

তথা ধনী শ্ৰেণীৰ ব্যক্তিয়ে নিজৰ ছোৱালী শিক্ষা গ্ৰহণ কৰা দেখা যায়। এই সহ সহশিক্ষাৰ ব্যৱস্থা থকা অনুষ্ঠানত ছোৱালীক নামভৰ্তি কৰোৱাৰ বাবে দৰিদ্ৰ শ্ৰেণীৰ মানুহে ব্যৰ্থ হয়। এই ক্ষেত্ৰত দেখা যায় সহশিক্ষাৰ ব্যয়বহুল শিক্ষাত দৰিদ্ৰতাই [illegible] হিচাপে থিয় দিয়ে।

সহ-শিক্ষাত শিক্ষাৰ্থী অৰ্থাৎ ছাত্ৰীৰ মনোভাৱ [illegible] সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান ছাত্ৰীৰ মনোভাৱৰ তুলনামূলক অধ্যয়নৰ যোগেদি পোৱা তথ্য অনুসৰি অনুধাৱন কৰিছো যে সহশিক্ষাৰ্থীক সহ শিক্ষানুষ্ঠানত ছাত্ৰ-সকলে শিক্ষাসম্বন্ধীয় প্ৰযুক্তিমূলক সা-সুবিধা অধিক লাভ কৰিছে।

বিদ্যালয়ৰ শিক্ষকৰ পৰা পোৱা তথ্য অনুসৰি গৱেষকে অনুধাৱন কৰিবলৈ সক্ষম হৈছে যে সুকীয়া শিক্ষণৰ ছাত্ৰীসকলে সহ শিক্ষানুষ্ঠানত ছাত্ৰীৰ উপস্থিতি হাৰ অধিক। সহ শিক্ষাত শিক্ষাৰ্থী সকল ছোৱালী শিক্ষাৰ প্ৰতি অধিক আগ্ৰহী, সহশিক্ষাত শিক্ষানুষ্ঠানত ছোৱালীৰ বাবে আত্মৰক্ষা (Self Deffence) শিক্ষা ব্যৱস্থা আছে। খোৱাপানীৰ সা-সুবিধা, বিদ্যুতৰ শৌচাগাৰ ব্যৱস্থা প্ৰশিক্ষণপ্ৰাপ্ত শিক্ষকৰ দ্বাৰা কম্পিউটাৰত শিক্ষাৰ ব্যৱস্থা লাভ কৰিছে। এনেধৰণৰ সুবিধা সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত থকা সত্বেও ইয়াক যথোপযুক্ত বুলি বিবেচনা কৰিব নাযায়। সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান

অধিক সংখ্যক মহিলা শিক্ষক আছে যদিও ছোৱালীৰ শিক্ষাগত দিশত যথোপযুক্ত সা-সুবিধাৰ পৰা বঞ্চিত হোৱা দেখা যায়। আনহাতে দেখা গৈছে যে যদিও সহশিক্ষানুষ্ঠান সমূহত পুৰুষ শিক্ষক শিক্ষকৰ সংখ্যা বেছি তথাপিতো এই সহ শিক্ষানুষ্ঠানত ছোৱালীৰ শিক্ষা অৱহেলিত হোৱা নাই।

5.02 পৰামৰ্শাৱলী (Suggestion) :-

ভৱিষ্যত গৱেষণা কাৰ্য সহায়ক হব পৰাকৈ আৰু এই প্ৰস্তাৱিত প্ৰকল্প অধ্যয়ন সূত্ৰত ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি পৰামৰ্শকেইটাবোৰ সংক্ষেপে তলত আগবঢ়াইছোঁ —

(ক) ছোৱালীৰ সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত

সংখ্যাগত আৰু গুণগত মানদণ্ড উন্নতি কৰা উচিত।

(চ) বেচৰকাৰী খণ্ডৰ সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত সংখ্যাগত আৰু গুণগত মানদণ্ডৰ উন্নতি কৰা উচিত। কৰা যাতে বেচৰকাৰী স্কুলৰ লগত অৰ্থাৎ সহ শিক্ষানুষ্ঠান সমূহৰ লগত ফেৰ মাৰিব পাৰে।

(ছ) স্কুলসমূহত শোচালীৰ বাবে উপযুক্ত ভিতৰী কোঠা, আৱশ্যকীয় ব্যৱস্থা আদিৰ বিশেষ গুৰুত্ব দিব লাগিব।

(জ) এই অধিক সংখ্যক বেচৰকাৰী খণ্ডত সহ শিক্ষাৰ অনুষ্ঠান বৃদ্ধি কৰা যাতে সকলো শ্ৰেণীৰ মানুহে নিজৰ কন্যা সন্তানক

শিক্ষণৰ সুবিধাতে উপযুক্ত কৰি তুলিব পাৰে।

(ঙ) খোৱালীত থকা আধুনিক ব্যৱস্থা কৰা উচিত।

(চ) খোৱালীত মাধ্যমিক শিক্ষাত উন্নতিৰ বাবে বিনামূলীয়া শিক্ষা ব্যৱস্থা প্ৰদান কৰা উচিত।

(ছ) খোৱালীত সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত সমূহত খোৱালীৰ বাবে উপযুক্ত বিষয় যেনে :- গাৰ্হস্থ্য, বিজ্ঞান, হস্তশিল্প, চিলাই, কাম আদিৰ ব্যৱস্থা কৰা উচিত। ই বৃত্তীয় জীৱনত সহায় কৰিব পাৰিব।

(জ) সহশিক্ষানুষ্ঠানত সমূহৰ দৰে সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান সমূহত প্ৰশিক্ষণ প্ৰাপ্ত শিক্ষক নিযুক্তি দিব লাগিব।

(i) সহ শিক্ষানুষ্ঠানত দাতে স্বকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান সমূহত খোয়ালীৰ শিক্ষাক সমৰ্থন কৰিব লাগিব।

(j) সহশিক্ষানুষ্ঠানত সমূহত দাতে স্বকীয়া শিক্ষানুষ্ঠান সমূহত অনুশাসন ব্যৱস্থা প্ৰণয়ন কৰিব লাগিব যাতে যাতে ছাত্ৰীৰ নিৰাপত্তা বৃদ্ধি পায়,

(K) সহশিক্ষানুষ্ঠানৰ দাতে খোয়ালী স্বকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানত বৈষয়িক সা-সুবিধা প্ৰদান কৰিব লাগিব। যাতে স্বকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানে খোয়ালীৰ শিক্ষাত ফলপ্ৰসূতা আনিব পাৰে,

(L) এই প্ৰসংগতে মানুহৰ খোয়ালীৰ প্ৰতি থকা ৰক্ষণশীল মনোভাব দূৰ কৰিবলৈ দাতে প্ৰাপ্তবয়স্ক শিক্ষা প্ৰদান কৰিব লাগিব,

(গ) মহিলা সকলক ছোৱালীৰ প্ৰতি গুৰুত্ব দিয়া হয় কিছু অৰ্থনৈতিক সাহায্য প্ৰদান কৰি শিক্ষাত আগবাঢ়ি যোৱাত সহায় কৰিব পৰা যায় বুলি গৱেষকে প্ৰদান কৰিছে।

5.03. Conclusion (সামৰণি):-

এই অধ্যয়নৰ পৰা কব পাৰি যে আমাৰ সমাজত ব্যৱস্থা সমূহ অন্ধবিশ্বাস, কু-সংস্কাৰ আদিয়ে ছোৱালীৰ শিক্ষাত বাধা প্ৰদান কৰে। পৰিয়ালৰ অৰ্থনৈতিক, দুৰৱস্থা, অভিভাৱকৰ নিৰক্ষৰতা আদিয়ে ছোৱালীৰ শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত নেতিবাচক প্ৰভাৱ প্ৰকাশ কৰিছে। মাধ্যমিক পৰ্যায়ত ছোৱালী সকল বৈবাহিক কাৰণত

হোৱা যায় যে উক্ত অঞ্চলটোৰ
অভিভাৱকে খোৱাতীত শিক্ষাত
বাধা সহশিক্ষাতকৈ মুকীয়া শিক্ষা
পক্ষপাতিত্ব কৰে কিন্তু লক্ষণীয়
যে মুকীয়া শিক্ষাৰ সমৰ্থনকাৰী
সকলৰ অধিকাংশই নিম্নমানৰ
শিক্ষিত। এই অধ্যয়ন কাৰ্যৰ
যোগে পোৱা তুলনামূলক বিশ্লেষণ
ৰপৰা কৰ দেখা যায় যে সহশিক্ষাত
ছাত্ৰীসকল বহল মনৰ হয় আৰু
তেওঁলোকৰ পৰিবেশত মুক্ত সমাযোজন
কৰা ক্ষমতাও অধিক হয়। নিৰ্দিষ্ট
গৱেষণাৰ ফলত পোৱা তথ্য অনুসৰি
দেখা গৈছে যে এই অঞ্চলটোৰ
বহলমনৰ মানুহ আৰু সংকীৰ্ণ
মনৰ মানুহৰ মাজত পাৰ্থক্য
খোৱাতীত সহশিক্ষাত বাধা আৰোপ
কৰিছে।

গণিতক বৰ্তমান ২১ শতিকাত
বসবাস কৰা মানুহে সহশিক্ষা
আৰু ছোৱালীৰ সুকীয়া শিক্ষাৰ
মাজত পাৰ্থক্য নকৰি ছোৱালীৰ
শিক্ষাত অগ্ৰগতিত উৎসাহ প্ৰদান
কৰা উচিত। কিয়নো এটি জাতি
এটি পৰিয়াল, এটি সমাজ এখন
দেশৰ বিকাশ আৰু প্ৰগতি উন্নতি
ছোৱালী শিক্ষাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰশীল
গণিতক সহশিক্ষা আৰু সুকীয়া
শিক্ষা (মাধ্যমিক পৰ্যায়) ত
ছোৱালীৰ শিক্ষাত মাজত কৰা
বিতৰ্ক আজিৰ যুগত এক কলংকিত
দিশ বুলিব পাৰি।

31/05/23

[illegible]

1. [illegible]

2. [illegible]

3. [illegible]

4. Emerging Issues and Education [illegible]
Publishing House [illegible]

5. [illegible]

Bibliography
:- আকৰ গ্ৰন্থপঞ্জী :

ক্ৰমিক নং :- গ্ৰন্থৰ নাম — লিখক

1. প্ৰকল্প কাৰ্যৰ ৰচনা পদ্ধতি – ড° পাৰুলদাস
ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক (বি.এড) – বৰ্ণালী দাস বেকো

2. শিক্ষাতত্ত্ব পৰিচয় — যতীন বৰুৱা
লয়াৰ্চ বুকষ্টল
গুৱাহাটী, পানবজাৰ
2004 ইং বৰ্ষ

3. স্নাতক মহলাৰ সমগ্ৰ শিক্ষা – ড° বীৰেন্দ্ৰ
– 2 ; অশোক বুক ষ্টল — বেকো
গুৱাহাটী, পানবজাৰ, 2002 বৰ্ষৰ ; D. Phunu Das Sharma

4. Emerging Issues and Education — & Tohsim Sahidullah
Tushar publishing House

5. শিক্ষাতত্ত্ব — ড° ফুনু দাস শৰ্মা
প্ৰথম ষাণ্মাসিক — ড° নিৰ্মলী মালাকাৰ
ড° জ্যোতিলেখা বৰুৱা

APENDIX-A

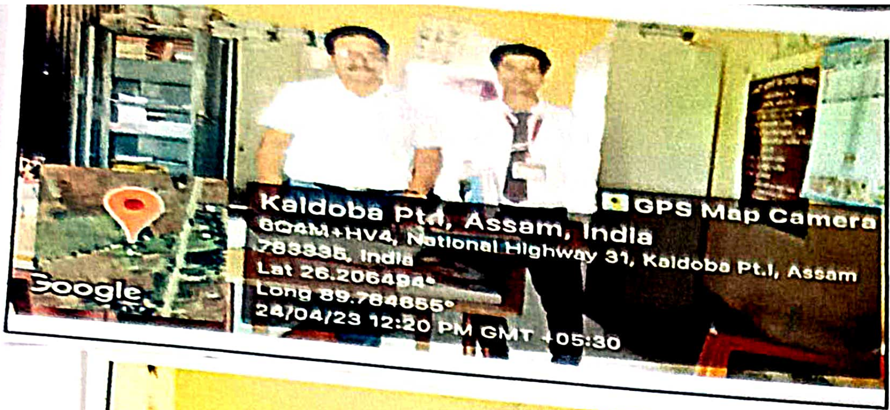

→ আগমনী গোস্বামী স্কুলৰ প্ৰধান শিক্ষকৰ সৈতে এটা ছবি।

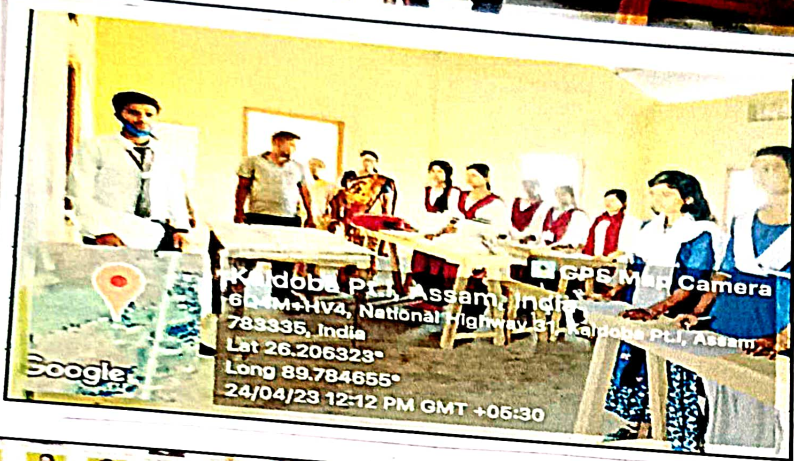

→ আগমনী Girl's High School ৰ সুকীয়া শিক্ষানুষ্ঠানৰ সৈতে এটা দৃশ্য।

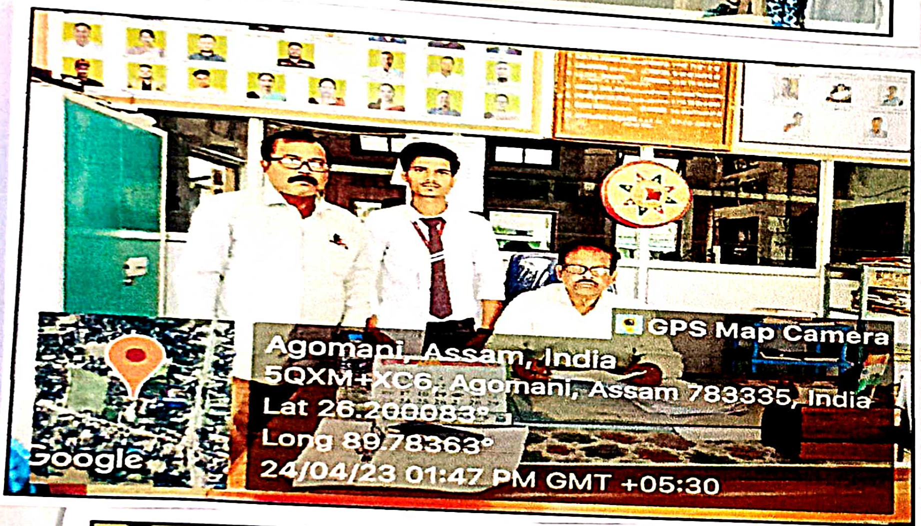

আগমনী উচ্চতৰ মাধ্যমিক বিদ্যালয় সহ-শিক্ষানুষ্ঠানৰ প্ৰধান অধ্যাপকৰ সৈতে দৃশ্য।

→ আগমনী স্কুলৰ ছাত্ৰ-সকলৰ সৈতে সহশিক্ষানুষ্ঠানৰ এটা দৃশ্য।